

Порядок здійснення господарської діяльності в умовах воєнного стану: аспекти правової регламентації

Сербряк С. В.¹

Опубліковано	Секція	УДК
01.03.2023	Право	346.12:346.1

DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7680487>

Ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

Анотація. Представлене дослідження демонструє результати висвітлення важливих аспектів правової регламентації здійснення господарської діяльності в умовах воєнного стану як фактору виявлення та усунення прогалин у законодавстві України з метою забезпечення надійності та життєздатності правової та економічної систем у воєнний час. Розвинуто науково-теоретичні основи проблематики становлення законодавства про порядок здійснення господарської діяльності в умовах воєнного стану, що дало змогу проаналізувати законодавче поняття «особливий період» та виявити його складність та недосконалість. Ідентифіковано ключові заходи, що можуть запроваджуватися в межах правового режиму воєнного стану та обумовлюють вирішення питань, пов'язаних із провадженням господарської діяльності. Здійснення критичного аналізу окремих заходів дозволило дійти висновку про відсутність їх належної правової регламентації за відсутності відповідного порядку реалізації (з чітким визначенням підстав і умов) та порядку компенсації понесених втрат.

Ключові слова: спеціальний режим господарювання, правовий режим воєнного стану, господарська діяльність, порядок, регулювання.

The order for carrying out economic activities under martial law: aspects of legal regulation

Annotation. The presented research demonstrates results of highlighting certain aspects of the legal regulation of economic activity in the conditions of martial law as a driver of identifying and eliminating gaps in the legislation of Ukraine in order to ensure the reliability and viability of legal and economic systems in wartime. The scientific-theoretical foundations of the legislation formation problem on procedure for carrying out economic activity in martial law conditions have been developed through attempts to adopt a law on the legal regime of martial law, which, through several normative legal acts, found its embodiment in the Law of Ukraine "On the Legal Regime of Martial Law". The realities of war in the form of the Russian armed invasion in 2014 demonstrated the imperfection of the then-existing regulatory and legal framework, in particular its aging, which led to the revision of the regulatory provisions and the adoption in 2015 of a new edition of the specified law. The analysis of the legal support for the introduction of martial law in Ukraine made possible to reveal the complexity and imperfection of the legislative concept "special period", which help to propose its refinement in

¹ кандидат юридичних наук, доцент кафедри правознавства, Східноукраїнський національний університет імені Володимира Даля, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7207-594X>

terms of consolidating the functions of the national economy, state authorities and local self-government bodies, economic entities in this period as well as the goals and tasks according to which these functions are implemented. The key measures have been identified for introducing within the legal regime of martial law and determine the solution of issues related to the conduct of economic activity. Carrying out a critical analysis of individual measures related to the seizure of electronic communication equipment, training and combat equipment, explosives and other harmful substances and materials from business entities as well as using of the capacities and labor resources of enterprises for defense needs, allowed to come to the conclusion of their lack of proper legal regulation in the absence of a procedure for their implementation (with a clear definition of the grounds and conditions) and a procedure for compensation of seized objects, which requires further research and amendments to national legislation.

Keywords: special regime of economic activity, legal regime of martial law, economic activity, order, regulation.

Вступ

Сьогодні, пов'язане з повномасштабним російським вторгненням, диктує для нашої країни нові реалії для виживання та забезпечення життєдіяльності населення, суб'єктів господарювання, регіонів і громад. Тепер, питання територіальної оборони та захисту суверенітету, цілісності й недоторканості є не лише основою Конституції України, але й займають головне місце в житті кожного українця. У даних умовах функціонування органів державної влади й місцевого самоврядування, Збройних Сил України, сил цивільної оборони, суб'єктів господарювання всіх форм власності відбувається в особливих воєнних умовах, що потребує належного правового регулювання як основи для національного оборонного потенціалу та забезпечення життєдіяльності держави.

Національна безпека та її воєнні, соціальні, економічні, політичні, інформаційні та інші пріоритети лежать в основі забезпечення захисту суверенітету і територіальної цілісності нашої держави, де питання макро- та мікроекономічної стабільності грають вирішальну роль для стабілізації економіки, забезпечення роботи критичної інфраструктури та продовольчої безпеки, а, відтак – забезпечення обороноздатності країни. Дані та інші аргументи обумовлюють необхідність дослідження різнобічних аспектів правової регламентації здійснення господарської діяльності в умовах воєнного стану та посилюють актуальність обраної проблематики, що є важливим для реалізації завдань із виявлення та усунення прогалин у законодавстві України з метою забезпечення надійності правового фронту та життєздатності економічних систем.

Теоретичним основам дослідження законодавства про порядок здійснення господарської діяльності в особливий період присвячено праці таких закордонних дослідників як В. Шен і М. Ванхуллебуш [1], К. Луо й К. Хоув [2]. Серед українських учених даною проблематикою займалися А. Бобкова [3], О. Зельдіна [4], А. Матвєєва [5], В. Мамутов [6], В. Поєдинок [7], Л. Таран [8], В. Чайковська [9] та багатьох інших. Окремі аспекти господарювання у воєнний час розкриваються українськими науковцями К. Возняковською [10], А. Кузьменко [11], Т. Швидка й К. Халецька [12] тощо. Віддаючи належне отриманим науковим результатам у вказаній проблематиці, необхідно відзначити потребу в розвитку даних досліджень в частині дослідження особливостей становлення законодавства про порядок здійснення господарської діяльності в умовах воєнного стану, а також аналізом його положень в контексті заходів, що запроваджуються в цей період та обумовлюють вирішення питань, пов'язаних із провадженням господарської діяльності.

Метою статті є дослідження особливостей правової регламентації здійснення господарської діяльності в умовах воєнного стану, пов'язаних зі становленням законодавства у даній сфері та аналізом його окремих положень.

Результати

У зв'язку з військовою агресією російської федерації в Україні введено воєнний стан із 24 лютого 2022 року строком на 30 діб. Також Верховна Рада ухвалила Закони про затвердження Указів Президента України «Про продовження строку дії воєнного стану в Україні», найновіший з яких датовано 16 листопада 2022 року №2738-IX [13], чим передбачено продовження строку дії воєнного стану в Україні принаймні до 19 лютого 2023 року.

При цьому абз. 4 ст. 1 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» від 21 жовтня 1993 року № 3543-XII передбачає настання особливого періоду з моменту введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях та охоплює час мобілізації, воєнний час і частково відбудовний період після закінчення воєнних дій та передбачає період функціонування національної економіки, органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, Збройних Сил України, інших військових формувань, сил цивільного захисту, підприємств, установ і організацій, а також виконання громадянами України свого конституційного обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України [14]. Однак, із даного нормативно-правового визначення складно зрозуміти специфіку функціонування вказаних об'єктів та суб'єктів, що потребує доопрацювання даного нормативно-правового акту в частині закріплення функцій національної економіки, органів державної влади та органів місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання в даний період, а також мети й завдання, відповідно до яких дані функції реалізуються.

Також наведене визначення особливого періоду є недосконалим ще й з точки зору віднесення національної економіки до одного ряду з суб'єктами владних повноважень та суб'єктами господарювання, у той час як національна економіка представляє собою структурно і організаційно єдину систему взаємозв'язаних галузей і сфер діяльності людей, якій властива відповідна пропорційність, взаємозумовленість розміщення на території, обмеженій державними кордонами [15]. Тобто національна економіка виступає системою, що має власні об'єкти (зокрема, макроекономічні відносини, соціально-економічні явища та процеси) та суб'єкти, до яких також відносяться органи влади та суб'єкти господарювання, тому доцільно її розглядати окремо або внести зміни в законодавче визначення наступним чином: «особливий період – період функціонування органів державної влади, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, Збройних Сил України, інших військових формувань, сил цивільного захисту, підприємств, установ і організацій, а також виконання громадянами України свого конституційного обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, який настає з моменту оголошення рішення про мобілізацію (крім цільової) або доведення його до виконавців стосовно прихованої мобілізації чи з моменту введення воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях та охоплює час мобілізації, воєнний час і частково відбудовний період після закінчення воєнних дій з метою забезпечення функціонування національної економіки та системи життєдіяльності населення».

Отже, до особливого періоду відноситься час мобілізації, воєнний час та частково відбудовний період після закінчення воєнних дій. При цьому на час даного періоду зупиняється дія будь-яких прийнятих до настання цього періоду нормативно-правових актів, що передбачають скорочення чисельності, обмеження комплектування або

фінансування Збройних Сил України, інших військових формувань чи правоохоронних органів спеціального призначення. З огляду на той факт, що вказаний різновид спеціального режиму господарювання є доволі складним, особливості правового регулювання господарської діяльності в умовах воєнного стану потребують більш детального дослідження.

Становлення законодавства про порядок здійснення господарської діяльності в умовах воєнного стану знайшло свій початок 1993 року разом зі спробою прийняти закону щодо правового режиму воєнного стану, який знайшов своє втілення в Постанові Президії Верховної Ради України від 18 жовтня 1993 року № 3522-XII та у її оновлених версіях від 10 серпня 1994 року та 4 вересня 1995 року. Нарешті 18 червня 1999 року даний проект було прийнято за основу, а сам Закон України «Про правовий режим воєнного стану» прийнято 6 квітня 2000 року. Однак воєнні реалії у вигляді російського збройного вторгнення у 2014 році продемонстрували недосконалість існуючої на той час нормативно-правової бази, зокрема її застаріння, що обумовило доопрацювання нормативних положень і прийняття у 2015 році нового Закону України «Про правовий режим воєнного стану» [16], який визначає зміст даного правового режиму, порядок його введення та скасування, правові засади діяльності органів державної влади, військового командування, військових адміністрацій, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій в умовах воєнного стану, гарантії прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб.

На період дії воєнного стану утворюються військові адміністрації населених пунктів в межах територій територіальних громад, у яких сільські, селищні, міські ради та/або їхні виконавчі органи, та/або сільські, селищні, міські голови не здійснюють покладені на них Конституцією та законами України повноваження. Таку адміністрацію очолює начальник, який призначається на посаду та звільняється з посади Президентом України за пропозицією Генерального штабу Збройних Сил України або відповідної обласної державної адміністрації, яким може бути призначений відповідний сільський, селищний, міський голова. Щодо районних та обласних військових адміністрацій, то підставами для їх утворення є наступні випадки: нескликання сесії відповідної ради у строки, встановлені Законом України "Про місцеве самоврядування в Україні"; припинення повноважень відповідної ради згідно із законом; з метою здійснення керівництва у сфері забезпечення оборони, громадської безпеки і порядку.

У разі прийняття рішення про утворення районних, обласних військових адміністрацій їх статусу набувають відповідно районні, обласні державні адміністрації, а голови районних, обласних державних адміністрацій набувають статусу начальників відповідних військових адміністрацій. Повноваження військових адміністрацій визначено статтею 15 Закону «Про правовий режим воєнного стану» та вказано, що вони реалізуються в порядку, визначеному законами України для здійснення повноважень відповідних місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування, з урахуванням особливостей, встановлених законом.

У Законі України «Про правовий режим воєнного стану» передбачено досить широкий перелік заходів, які можуть запроваджуватися під час його введення та мають вплив на здійснення господарської діяльності, зокрема:

- 1) встановлення (посилення) охорони об'єктів критичної інфраструктури та об'єктів, що забезпечують життєдіяльність населення, і введення особливого режиму їх роботи. При цьому порядок встановлення (посилення) охорони таких об'єктів та їх перелік, що із введенням воєнного стану підлягають охороні, а також порядок особливого режиму їх роботи затверджуються Кабінетом Міністрів України. Пункту Для забезпечення обміну інформацією та взаємодії суб'єктів національної

системи захисту критичної інфраструктури Кабінет Міністрів України затверджує Регламент обміну інформацією [17];

- 2) запровадження трудової повинності для працездатних осіб, не залучених до роботи в оборонній сфері та захисту критичної інфраструктури і не заброньованих за підприємствами, установами та організаціями на період дії воєнного стану з метою виконання робіт, що мають оборонний характер, а також ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, які виникли в період дії воєнного стану. При цьому законодавець вказує, що в процесі трудової діяльності осіб, щодо яких запроваджена трудова повинність, забезпечується дотримання таких стандартів, як мінімальна заробітна плата, мінімальний термін відпустки та час відпочинку між змінами, максимальний робочий час, врахування стану здоров'я особи тощо. На час залучення працюючої особи до виконання трудової повинності поза місцем її роботи за трудовим договором за нею після закінчення виконання таких робіт зберігається відповідне робоче місце (посада) (ч. 3 статті 20). Крім того, передбачено залучення таких працездатних осіб в умовах воєнного стану до суспільно корисних робіт, що виконуються для задоволення потреб Збройних Сил України, інших військових формувань, правоохоронних органів і сил цивільного захисту, забезпечення функціонування національної економіки та захисту критичної інфраструктури і не потребують, як правило, спеціальної професійної підготовки осіб. Разом з тим, важливо зазначити про збереження попереднього місця роботи (посади) за працівниками, залученими до виконання суспільно корисних робіт, на час їх виконання робіт. Вказана процедура здійснюється згідно положень Порядку залучення працездатних осіб в умовах воєнного стану до суспільно корисних робіт та питань їхнього соціального захисту Кабінету Міністрів України [18];
- 3) використання потужностей та трудових ресурсів підприємств, установ і організацій усіх форм власності для потреб оборони, змінення режиму їхньої роботи, проведення інших змін виробничої діяльності, а також умов праці відповідно до законодавства про працю;
- 4) примусове відчуження майна, що перебуває у приватній або комунальній власності, вилучення майна державних підприємств, державних господарських об'єднань для потреб держави в умовах правового режиму воєнного стану [19]. Дані заходи здійснюються в установленому законом порядку з обов'язковою видаванням відповідних документів встановленого зразка;
- 5) регулювання роботи постачальників електронних комунікаційних мереж та/або послуг, поліграфічних підприємств, видавництв, телерадіоорганізацій, телерадіоцентрів та інших підприємств, установ, організацій і закладів культури та засобів масової інформації, а також використання місцевих радіостанцій, телевізійних центрів, друкарень для військових потреб і проведення роз'яснювальної роботи серед військ і населення. При цьому дані заходи також можуть супроводжуватися заборонаю роботи приймально-передавальних радіостанцій особистого і колективного користування та передачі інформації через комп'ютерні мережі, однак дані дії регулюються порядком, визначеним Кабінетом Міністрів України;
- 6) вилучення у підприємств, установ і організацій усіх форм власності, окремих громадян електронного комунікаційного обладнання, телевізійної, відео- і аудіоапаратури, комп'ютерів у разі порушення вимог або невиконання заходів правового режиму воєнного стану, а також у разі потреби інших технічних засобів зв'язку;

- 7) заборона у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України, торгівлі зброєю, сильнодіючими хімічними і отруйними речовинами, а також алкогольними напоями та речовинами, виробленими на спиртовій основі [20];
- 8) встановлення особливого режиму у сфері виробництва та реалізації лікарських засобів, які мають у своєму складі наркотичні засоби, психотропні речовини та прекурсори, інші сильнодіючі речовини, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України [21];
- 9) вилучення у підприємств, установ і організацій навчальну та бойову техніку, вибухові, радіоактивні речовини і матеріали, сильнодіючі хімічні та отруйні речовини, тощо.

Вищевказані та інші заходи, які можуть запроваджуватися під час введення воєнного стану та мають вплив на здійснення господарської діяльності, потребують окремих всебічних досліджень, однак навіть вказаний перелік характеризується деякими недосконаlostями у законодавстві. До прикладу, вказаним нормативно-правовим актом передбачено вилучення у підприємств, установ і організацій усіх форм власності, окремих громадян електронного комунікаційного обладнання, телевізійної, відео- і аудіоапаратури, комп'ютерів у разі порушення вимог або невиконання заходів правового режиму воєнного стану, а також у разі потреби інших технічних засобів зв'язку, однак ані підстав, ані умов для такого вилучення немає, до того ж відсутній порядок компенсації вилученого обладнання. Те ж стосується заходу щодо вилучення у підприємств, установ і організацій навчальну та бойову техніку, вибухові, радіоактивні речовини і матеріали, сильнодіючі хімічні та отруйні речовини, тощо. Привертає увагу також використання потужностей та трудових ресурсів підприємств для потреб оборони, змінювати режим їх роботи, проводити інші зміни виробничої діяльності, а також умов праці відповідно до законодавства про працю, оскільки реалізація даного заходу залишається законодавчо неврегульованим, тому недеталізованим і незрозумілим, що фактично дозволяє військовому командуванню приймати подібні рішення самостійно за відсутності порядку відшкодування збитків чи інших видів компенсації.

Висновки

Проведене наукове дослідження щодо висвітлення окремих аспектів правової регламентації здійснення господарської діяльності дозволило проаналізувати особливості становлення законодавства про порядок здійснення господарської діяльності в умовах воєнного стану в контексті поняття «особливий період», передбаченого абз. 4 ст. 1 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію». Аналіз даного нормативно-правового визначення дозволив виявити його складність та незрозумілість специфіки функціонування вказаних в ньому об'єктів та суб'єктів, що потребує доопрацювання даного нормативно-правового акту в частині закріплення функцій національної економіки, органів державної влади та органів місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання в даний період, а також мети й завдання, відповідно до яких дані функції реалізуються; запропоновано розмежовувати поняття «національна економіка», «суб'єкти владних повноважень», «суб'єкти господарювання» не ставити їх в один ряд з огляду на етимологічну та сутнісну різницю даних дефініцій.

У рамках положень Закону України «Про правовий режим воєнного стану» ідентифіковано основні заходи, що обумовлюють вирішення питань, пов'язаних із провадженням господарської діяльності. Результати критичного аналізу окремих заходів, пов'язаних із вилученням обладнання, техніки та використання потужностей суб'єктів господарювання, обумовили висновок щодо недосконаlostі їх правової

регламентації в частині відсутності порядку реалізації даних заходів (підстав і умов) і порядку компенсації вилучених об'єктів.

Отримані результати та висновки обґрунтовують необхідність для подальших наукових досліджень щодо особливостей господарювання в умовах воєнного стану, які стосуються не лише галузевого, але й територіального підходу, оскільки саме на регіональному та місцевому рівні суб'єкти господарської діяльності (зокрема, релоковані) потребують допомоги для відновлення існуючої або започаткування нової діяльності. При цьому вкрай важливою є оцінка сучасних інструментів для стимулювання господарської діяльності з метою удосконалення даного процесу в нормативно-правовому полі та забезпечення належного функціонування економічної системи України.

Список використаних джерел

1. Shen W., Vanhullebusch M. Where Is the Alchemy? The Experiment of the Shanghai Free Trade Zone in Freeing the Foreign Investment Regime in China. *European Business Organization Law Review*. 2015. Vol. 16. P. 321–352. DOI: 10.1007/s40804-015-0008-9
2. Luo Q., & Howe, C. Direct Investment and Economic Integration in the Asia Pacific: The Case of Taiwanese Investment in Xiamen. *The China Quarterly*. 1993. Vol. 136. P. 746-769. DOI: 10.1017/S030574100003232X.
3. Бобкова А.Г. Правовое регулирование рекреационной деятельности в СЭЗ. *Правовий часопис Донецького університету*. 2002. №1(7). С. 20–25.
4. Зельдіна О.Р. Спеціальний режим господарювання як інститут господарського права. *Право України*. 2006. № 4. С. 57–60.
5. Матвєєва А.В. Спеціальний правовий режим господарювання: поняття і види. *Право та інновації*. 2018. № 4. С. 39-44.
6. Мамутов В.К. Загальні проблеми науки господарського права на стику ХХ та ХХІ століть. *Право України*. 2010. № 8. С. 4-12.
7. Поєдинок В. Правові режими зовнішньоторговельної діяльності. *Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Серія: Юридичні науки*. 2011. Вип. 86. С. 63–67.
8. Таран Л. Перспективи збереження спеціального правового режиму в межах правового поля СОТ. *Підприємництво, господарство і право*. 2004. № 12. С. 95–99.
9. Чайковська В.В. Правовий режим зовнішньоекономічної діяльності як спеціальний режим господарювання. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2014. Вип. 24. Т. 2. С. 151-155.
10. Возняковська К. Господарська діяльність в умовах війни. Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів ХХІ : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф., м. Одеса, 17 червня 2022 р. / за загальною редакцією С.В. Ківалова. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. Т. 2. С. 830-832.
11. Кузьменко А. Бізнес у воєнний час: як змінилося законодавство. *Економічна правда*. 2022. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/03/28/684801/> (дата звернення 24.02.2023).
12. Швидка Т.І., Халецька К.К. Шляхи вдосконалення законодавства про спеціальні режими в умовах воєнного стану. *Часопис цивілістики*. 2022. № 45, <https://doi.org/10.32837/chc.v0i45.472>.
13. Про продовження строку дії воєнного стану в Україні: Закон України від 16 листоп. 2022 р. №2738-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2738-20#Text> (дата звернення: 20.02.2023).

14. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію: Закон України від 21 жовт. 1993 р. № 3543-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12#Text> (дата звернення: 18.02.2023).
15. Національна економіка. Вікіпедія. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9D%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BC%D1%96%D0%BA%D0%B0> (дата звернення: 20.01.2023).
16. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 трав. 2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 16.02.2023).
17. Про критичну інфраструктуру: Закон України від 16 листоп. 2021 р. № 1882-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1882-20> (дата звернення: 20.02.2023).
18. Про затвердження Порядку залучення працездатних осіб до суспільно корисних робіт в умовах воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 13 лип. 2011 р. № 753. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/753-2011-%D0%BF#n9> (дата звернення: 17.02.2023).
19. Про передачу, примусове відчуження або вилучення майна в умовах правового режиму воєнного або надзвичайного стану: Закон України від 17 трав. 2012 р. №4765-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4765-17#Text> (дата звернення: 19.02.2023).
20. Про затвердження Порядку заборони торгівлі зброєю, сильнодіючими хімічними і отруйними речовинами, а також алкогольними напоями та речовинами, виробленими на спиртовій основі, в умовах правового режиму воєнного стану в Україні або окремих її місцевостях: Постанова Кабінету Міністрів України від 29 груд. 2021 р. № 1457. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1457-2021-%D0%BF#n9> (дата звернення: 06.02.2023).
21. Про затвердження переліку лікарських засобів, які мають у своєму складі наркотичні засоби, психотропні речовини та прекурсори, інші сильнодіючі речовини, щодо яких може встановлюватись особливий режим у сфері виробництва та реалізації під час запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 24 лют. 2016 р. № 128. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/128-2016-%D0%BF#Text> (дата звернення: 25.01.2023).